

Visie op wind- en zonne-energie Gemeente Wijchen: Op weg naar 2035

**Visie op wind- en zonne-energie gemeente Wijchen:
Op weg naar 2035**

Wijchen, 2 juli 2024

Inhoud

1.	Inleiding.....	1
1.1	Aanleiding.....	1
1.2	Doelstelling (Lokale Energie Strategie).....	2
1.3	Reikwijdte.....	3
2.	Kaders.....	5
2.1	Landelijke kaders windenergie	5
2.2	Provinciale en regionale kaders	5
2.3	Gemeentelijke kaders	6
2.3.1	Herijking Visie op zonne-energie en richtlijnen voor zonne-energie	7
3.	Uitgangspunten	8
3.1	Toelichting op het proces	8
3.2	Uitgangspunten voor Wijchen	8
3.3	Resultaten raadpleging	8
4.	Selectie van gebieden en uitgangspunten voor windparken en zonnevelden.....	9
4.1	Verkenning gebieden	9
4.2	Uitgangspunten participatie wind- en zonne-energie	10
4.2.1	Gedragcode Acceptatie & Participatie Windenergie op Land.....	10
4.2.2	Financiële participatie en lokaal eigendom	11
4.2.3	Aanvullende uitgangspunten	11
4.3	Richtlijnen zonne-energie	12
5.	Rol van de gemeente	15
5.1	Vervolgonderzoek.....	17
5.1.1	Opstellen en vaststellen van het uitvoeringsprogramma LES.....	17
5.1.2	Vervolgonderzoeken gebieden	17
5.1.3	Onderzoek naar actuele zwaar belastende ruimtelijke ontwikkelingen	18
5.2	Proces/tijdlijn van de visie	19
5.3	Proces voor nieuwe initiatieven	19

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Klimaatverandering en opwarming van de aarde hebben schadelijke gevolgen voor mens en milieu. Om dit tegen te gaan, is in 2015 het klimaatakkoord van Parijs gesloten. Hiermee committeerden bijna alle landen zich om de wereldwijde temperatuurstijging te beperken tot 1,5 graden Celsius boven het pre-industriële niveau.

Om koers te houden op het behalen van de doelen van het Parijse klimaatakkoord heeft Nederland zich ten doel gesteld om in 2030 een CO₂-emissiereductie van 55% te realiseren ten opzichte van 1990. Daarnaast gaat het Nationale Klimaatakkoord uit van 100% duurzaam opgewekte energie in 2050.

Ook Wijchen pakt haar verantwoordelijkheid. De gemeente zet stevige stappen op het gebied van klimaat, energie en duurzaamheid en blijft dit de komende jaren doen met realistische doelen volgens het landelijke tempo. Dit is vastgelegd in een aantal beleidsnotities:

- In het Strategisch Kompas bevestigde de gemeenteraad de ambitie voor de overstap naar duurzame energiebronnen, zoals zonnepanelen op daken en windmolens op plaatsen waar dit kan.
- Op 22 april 2021 stelde de Wijchense gemeenteraad de regionale energiestrategie (RES 1.0) vast. In de RES is afgesproken om als regio 1,62 TWh duurzame energie op te wekken in 2030.
- Ook koos de gemeenteraad van Wijchen voor het opstellen van een Lokale Energie Strategie (LES).
- Op 1 februari 2024 besloot de raad tot het opstellen van de wind en zonnevisie.

De scheve verhouding tussen zonne-energie (89%) en windenergie (11%) in de RES is niet bevorderlijk voor de oplossing van het netcongestieprobleem, waar grote delen van Nederland mee kampen. Inwoners en bedrijven van de gemeente Wijchen merken dit. Een te eenzijdig aanbod van zonne-energie zorgt voor een grote piek in het elektriciteitsnet midden op de dag als de zon schijnt, waardoor het net snel vol zit. Als de zon ondergaat is het aanbod van energie juist te laag. Ook in de winter, wanneer we extra veel energie nodig hebben om onze huizen te verwarmen, leveren zonnepanelen weinig op. Het elektriciteitsnet moet dus meer in balans komen.

Daarom is in de regio en met de provincie afgesproken om de verhouding tussen zonne- en windenergie te verbeteren bij de doorontwikkeling van de RES 1.0, door binnen de regio te zoeken naar nieuwe gebieden voor windenergie. Dit is gebeurd door een planMER onderzoek (een regionale milieustudie) dat in juni van 2023 is afgerond en door de commissie MER positief is beoordeeld. Uit dit onderzoek blijkt dat er in 8 van de 16 RES-gemeenten mogelijkheden liggen voor windprojecten, waaronder in de gemeente Wijchen. De regio heeft deze gemeenten gevraagd om te bepalen waar windenergie opgewekt kan worden.

In één van deze gebieden, nabij de A50, bestaan concrete plannen voor een windpark en is bij de provincie een inpassingsverzoek gedaan. De provincie is bevoegd gezag voor windenergieprojecten van 5 tot 100 MW, oftewel windparken van meer dan één

windmolen. De verwachting is dat de provincie het verzoek honoreert, tenzij de gemeente Wijchen de provincie weet te overtuigen met een visie waarin goede alternatieven worden aangeboden. Een visie waarin we een duidelijk tijdspad schetsen naar principemedewerking aan een windpark dat volgens de gemeente Wijchen het best past. Door deze visie pakt de gemeente de regie op grootschalige opwekprojecten en worden richtlijnen bepaald.

Met de 'Visie op wind- en zonne-energie gemeente Wijchen: Op weg naar 2035' geeft de gemeente hier gehoor aan. De visie weegt zoekgebieden af, schetst de kaders en gaat in op richtlijnen voor ontwikkelingen op het vlak van opwek voor wind- en zonne-energie. De visie schetst een duidelijk tijdspad van het verdere proces naar principemedewerking aan het (na Windpark Bijsterhuizen) tweede windpark in de gemeente Wijchen. De visie actualiseert de 'Visie op zonne-energie, gemeenten Druten & Wijchen' en vervangt de 'Gedragscode Windenergie Wijchen'.

1.2 Doelstelling (Lokale Energie Strategie)

Wereldwijd is afgesproken om klimaatverandering tegen te gaan en de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 graad. Het Klimaatakkoord uit 2019 is daar de Nederlandse uitwerking van. Ook de gemeente Wijchen staat aan de lat om haar deel bij te dragen aan de vermindering van de CO2 uitstoot.

De gemeenteraad van de gemeente Wijchen koos voor een Lokale Energie Strategie (LES) waarin zij inzet op een ambitieuze en realistische vermindering van CO2-uitstoot in sectoren waar de gemeente de meeste invloed op heeft. Dit betekent dat de gemeente naast bestaand beleid zich proactief opstelt en kansen benut.

De gemeente Wijchen volgt de landelijke doelstelling van 55% reductie van CO2-uitstoot in 2030 ten opzichte van 1990. Daarnaast heeft de gemeente als doel om uiteindelijk volledig energieneutraal te zijn (2050). Dit betekent dat alle energie die in de gemeente wordt gebruikt, duurzaam opgewekt wordt binnen de gemeentegrenzen. In de gemeente Wijchen gaat het concreet om 1.185 TJ per jaar aan hernieuwbare energie in 2050. Bij de berekening van deze hoeveelheid energie zijn de volgende projecten in de pijplijn meegenomen:

- Bijdrage Wijchen in RES-bod 1.0: grootschalige duurzame opwekprojecten zonnepark Bankhoef, zonnepark Kampbroek en windpark Bijsterhuizen
- Plannen voor een warmtenet

Daarnaast is rekening gehouden met groei van het aantal inwoners en bedrijven.

Voor de periode tot 2030 zijn de duurzame opwekprojecten van de gemeente Wijchen meegenomen in het bod RES 1.0. Echter, binnen de RES-regio is afgesproken dat de verhouding zon en wind in het RES-bod verbeterd moet worden, door het toevoegen van windprojecten. Conform de LES moet de gemeente voor eigen behoefte in 2050 1.185 TJ per jaar aan hernieuwbare energie opwekken. Met een tweede windpark naast Bijsterhuizen zet de gemeente Wijchen een grote stap voorwaarts bij de invulling van deze doelstelling.

In deze Visie op wind- en zonne-energie selecteert de gemeente Wijchen gebieden die kansrijk zijn voor de opwek van windenergie en schetst een proces naar principemedewerking aan een windenergieproject in één van deze gebieden. Het gaat

daarbij dus niet meer om de vraag of, maar om de vraag waar wij medewerking verlenen aan een tweede windpark.

Hoofdstuk 5 schetst een helder proces van hoe we dit door middel van een aanbestedingsprocedure doen. Voorafgaand aan het opstellen van de tenderleidraad formuleert de gemeente Wijchen een specifieke opgave voor wind- en zonne-energie. Wij kiezen voor hierbij voor een periode van 5 jaar. Onderstaand kader geeft een indicatie van de opgave.

Gezien de lange looptijd van de ontwikkeling van wind- en zonneparken is het van belang het proces na vaststelling van de visie te starten. Realisatie van het beoogde opwekinitiatief vindt plaats in de periode 2030-2035.

Hoe bepaalt de gemeente Wijchen haar opgave voor grootschalige duurzame opwek?

De opgave op basis van de LES-doelstelling voor 2050, 1.185 TJ per jaar, rekenen we toe naar de hierboven genoemde periode van 5 jaren.

Gezien de LES moet de gemeente Wijchen na 2030 gedurende 20 jaar $1185 \text{ TJ} / 20 = 59,25 \text{ TJ}$ per jaar of 16,45 GWh hernieuwbare energie per jaar realiseren. Voor een periode van 5 jaren is dat circa 80 GWh. De aanname is dat dat dit met 5 grote windturbines of met 2-3 grote windturbines, een zonnepark van 20 ha en een evenredige opgave van zon op daken kan worden ingevuld.

Omdat we bezig zijn met het in balans brengen van het aanbod wind- en zonne-energie en we momenteel kampen met een overschot aan zonne-energie, is de opwek van windenergie leidend. Toch moeten we ons ook realiseren dat zonne-energie een belangrijke rol zal blijven spelen in de energietransitie. Zonnepanelen worden steeds beter en er is veel ontwikkeling op het gebied van energieopslag in batterijen. Bovendien ligt de ontwikkeling van zonneparken minder gevoelig dan de ontwikkeling van windenergieprojecten. In paragraaf 2.3.1 werken we verder uit hoe we omgaan met zonne-energie.

De opgave duurzame opwek voor de periode 2030-2035 wordt verder uitgewerkt en gespecificeerd in de tenderleidraad, waarbij we ook de volgende punten in acht nemen:

- Het uitvoeringsprogramma LES, dat in de tweede helft van 2024 opgesteld wordt,
- Afstemming binnen de RES-regio en provincie,
- Technische ontwikkelingen,
- Landelijk beleid om de doelstelling voor duurzame opwek/energieneutraliteit van 2050 te halen.
- Een bepaling over hoe om te gaan met eventuele restanten van de opgave, als die als gevolg van de tenderuitkomst niet worden ingevuld.

1.3 Reikwijdte

Deze visie op wind- en zonne-energie heeft betrekking op:

- Grootschalige grond- of watergebonden zonneparken
- Grootschalige windturbines

Daarnaast bevat deze visie een drietal kaders, waarvoor andere uitgangspunten gelden dan voor grootschalige opwekprojecten. Het gaat om deze kaders:

- Kader zonnepanelen windschermen programma Opwek van Energie op Rijksvastgoed (OER)
- Kader Kleine windmolens bij agrarische bedrijven c.q. erfmolens
- Kader Pilot windwokkels/mini windturbines binnenstedelijk

De gemeente Wijchen geeft momenteel planologische medewerking aan windpark Bijsterhuizen. Binnen de looptijd van de Visie op wind- en zonne-energie wil de gemeente Wijchen medewerking verlenen aan maximaal één windpark erbij.

Gezien de lange looptijd van grootschalige duurzame opwektrajecten en conform het proces dat wij schetsen in hoofdstuk 5 is het aannemelijk dat deze gerealiseerd wordt in de periode 2030-2035. Deze beleidsvisie heeft daarom een looptijd tot 2035. In 2030 herijken wij deze visie met als doel om de koers voor de periode 2035-2045 te bepalen.

2. Kaders

2.1 Landelijke kaders windenergie

Landelijk geldende kaders voor windparken ten aanzien van geluid, slagschaduw en veiligheid waren voorheen opgenomen in het Activiteitenbesluit milieubeheer. De Raad van State heeft op 30 juni 2021 uitgesproken dat de normen vanuit het Activiteitenbesluit niet gehanteerd mogen worden voor een clustering van minimaal drie windturbines. Door het wegvallen van landelijke milieunormen moeten initiatieven voor windprojecten van drie of meer turbines momenteel getoetst worden aan lokaal op te stellen normen. Deze situatie blijft in stand tot het Rijk nieuwe landelijke milieunormen heeft vastgesteld.

Op 12 oktober 2023 heeft het ministerie van I&W concept ontwerp milieunormen voor windturbines gepubliceerd. Deze worden ter consultatie en ter parlementaire behandeling voorgelegd, waardoor ze nog kunnen wijzigen. Naar verwachting worden de nieuwe landelijke normen in de loop van 2024 vastgesteld.

	Voormalige windturbinenormen ³	Windturbinenormen vanaf 1 juli 2025
Geluid	• 47 dB L_{den} en 41 dB L_{night} • Of lokaal maatwerk	• 45 dB L_{den} en 39 dB L_{night} • Of lokaal maatwerk tot 47 dB L_{den} en 41 dB L_{night}
Slagschaduw	Maximaal 6 uur per jaar en 20 minuten per dag	Maximaal 6 uur per jaar en 20 minuten per dag
Externe veiligheid	Beperkt kwetsbare objecten: PR = 1×10^{-5} Kwetsbare objecten: PR = 1×10^{-6}	Beperkt kwetsbare objecten: PR = 1×10^{-6} (lokaal zijn afwijkingen mogelijk tot 10^{-5}) Kwetsbare objecten: PR = 1×10^{-6}
Afstandsnorm	--	Minimaal 2x de tiphoogte

Landelijke Gedragscode windenergie

Een brede coalitie van wind-, bewoners-, natuur en milieuorganisaties heeft de richtlijnen voor het plaatsen van windturbines op het land vernieuwd. Dit staat in de Gedragscode Acceptatie & Participatie Windenergie op Land (bijlage 1). Uitgangspunt van de gedragscode is om alle belanghebbenden in een zo vroeg mogelijk stadium te betrekken in de planvorming, zodat zij volwaardig kunnen meepraten over onder andere zichtbare veranderingen in het landschap en hun participatie. De gedragscode helpt om iedereen die belang heeft op zorgvuldige manier te betrekken, alle belangen af te wegen en samen tot oplossingen te komen.

In gemeente Wijchen is afgelopen najaar de Wijchense vertaling van de gedragscode geëvalueerd. Hieruit zijn aandachtspunten gekomen die meegenomen worden in de visie.

2.2 Provinciale en regionale kaders

Zonneladder

In december 2023 hebben het Rijk, Interprovinciaal Overleg, Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Unie van Waterschappen en Netbeheer Nederland besloten

dat zonne-energie in landbouwgebied lager in de voorkeursvolgorde op de zonneladder komt te staan. De overheden hebben in het bestuursakkoord afgesproken te gaan sturen langs de volgende vier treden voor de opwek van zonne-energie zoals al opgenomen in de NOVI voorkeursvolgorde zon:

Trede 1: Zonnepanelen op daken en gevels

Trede 2: Onbenutte terreinen in bebouwd gebied

Trede 3: Onbenutte terreinen in landelijk gebied

Trede 4: Landbouw- en natuurgronden

De afspraak is gemaakt om trede 1 t/m 3 van de zonne-ladder te stimuleren en zo slim mogelijk te combineren met ruimtelijke en maatschappelijke opgaven. Het nakomen van de RES-afspraken blijft daarbij het uitgangspunt. Er zijn uitzonderingen mogelijk voor zonne-energie op landbouwgrond (trede 4): a) de slimme combinatie van een zonnepark met een agrarische functie (agri-PV), b) gronden in transitie of die minder geschikt zijn voor landbouwgrond, en c) als het een oplossing biedt voor netcongestie dan wel bijdraagt aan efficiënter gebruik van het elektriciteitsnetwerk. Provincie Gelderland werkt aan het vastleggen van deze regels in haar Omgevingsverordening.

RES 1.0 Arnhem-Nijmegen en provinciaal windbeleid

In Regio Arnhem Nijmegen is afgesproken om 1,62 TWh bij te dragen aan de landelijke ambitie van 35 TWh opwekking via zonnenvelden, grootschalig zon op dak en windturbines. In regionale zoekgebieden is ruimte voor zon- of windprojecten. Of en waar die precies komen is nog niet bepaald. In de RES1.0 zijn wel richtinggevende ruimtelijke afspraken gemaakt, om te voorkomen dat windturbines en zonnenvelden op allerlei plekken in het landschap in onze regio komen. Deze afspraken zorgen ervoor dat er aandacht is voor mogelijke overlast voor inwoners en behoud van de natuur.

De provincie werkt samen met de RES-regio's aan het actualiseren van haar omgevingsbeleid, zodat dit omgevingsbeleid beter aansluit bij de energiestrategieën die de energieregio's gemaakt hebben. Nu is het provinciaal windbeleid nog vrij ruim. Op veel plekken kan een energiecoöperatie of een energiebedrijf met een plan komen. Dat is niet wat de provincie wil. De provincie wil meer duidelijkheid over de plekken waar windparken en zonnenvelden komen, in afstemming met de regio's. De gebieden die de gemeentes aanwijzen, worden opgenomen in de provinciale omgevingsverordening en daarmee bepalend.

2.3 Gemeentelijke kaders

Ook in verschillende beleidsstukken van Gemeente Wijchen staan kaders voor deze visie. In de Lokale Energiestrategie zijn afspraken gemaakt over de energietransitie richting 2050. In het Landschapsontwikkelingsplan is vastgelegd hoe bij nieuwe plannen naar het landschap gekeken moet worden. In het parapluplan Cultuurhistorie Wijchen wordt beschreven waar waardevolle cultuurhistorische elementen te vinden zijn, en hoe de gemeente plannen in deze gebieden toetst. In beleidsplan Natuur en Biodiversiteit heeft de gemeente de ambitie opgenomen om biodiversiteit en het groenblauw netwerk te versterken. Deze kaders zijn geïntegreerd in deze visie. Bij de daadwerkelijke uitwerking van een initiatief volgt altijd een verdieping op deze kaders.

2.3.1 Herijking Visie op zonne-energie en richtlijnen voor zonne-energie

De gemeente Wijchen heeft in 2020 haar "Visie op zonne-energie" vastgesteld. Eerder had de gemeente zich al de ambitie gesteld om minimaal 30 hectare netto aan zonneparken te realiseren (dit is 1,2% van het grondgebied van de gemeente). In de "Visie op zonne-energie" is vastgelegd deze te evalueren wanneer de ambitie van 30 hectare netto bereikt is. Inmiddels zijn Zonnepark Bankhoef (netto 18 ha) en Zonnepark Kampbroek (netto 11 ha) vergund waardoor het moment van evaluatie dichtbij is. Hiernaast zijn er in de relatief korte periode sinds het vaststellen van de visie in 2020 een aantal belangrijke ontwikkelingen geweest. In het kader van deze ontwikkelingen werpen we opnieuw een blik op onze visie uit 2020, en herijken deze waar nodig. Zoals destijds afgesproken blijft de "Visie op zonne-energie" tot 2030 gelden, met een aantal aanpassingen om recente ontwikkelingen mee te nemen in het beleid.

Belangrijke ontwikkelingen tussen 2020 en 2024

Recente ontwikkelingen die van invloed zijn op de Wijchense visie op zonne-energie:

- Het Rijk en de Provincie hebben het beleid ten aanzien van de zonneladder aangescherpt. Het grootste verschil met de Wijchense zonneladder uit 2020 is dat het onderdeel op de ladder "Grondgebonden zonnepanelen in het buitengebied" op onze ladder uit 2020 als "ja, mits..." beoordeeld werden, waar deze in de nieuwe provinciale ladder als "nee, tenzij" beoordeeld worden.
- Netcongestie is in de afgelopen jaren een steeds nijpender probleem geworden waardoor het aansluiten van zonneparken problematisch is. Het stroomnet in Gelderland zit tot 2030 'op slot' waardoor tot die tijd geen nieuwe grootverbruikers, waaronder zonneparken, worden aangesloten.
- Binnen de RES-regio is bij de herijking van het RES 1.0 geconcludeerd dat de verhouding tussen wind en zonne-energie niet in balans is. Deze balans moet idealiter naar 50%/50%. Dit betekent dat er meer windenergie opgewerkt moet worden.

In paragraaf 4.3 gaan we in op richtlijnen voor zonne-energie.

3. Uitgangspunten

3.1 Toelichting op het proces

De voorliggende visie is opgesteld op basis van informatie vanuit verschillende bronnen. De kaders vanuit wetgeving en beleid zoals in hoofdstuk 2 zijn beschreven, vormen samen met het milieuonderzoek dat voor de groene metropoolregio is uitgevoerd de basis van deze visie (par 3.2). Door middel van gesprekken en bijeenkomsten is de mening van bewoners, bedrijven en stakeholders over wind- en zonne-energie gevraagd (par 3.3). Deze raadpleging heeft plaatsgevonden in het teken van deze visie, maar ook op eerdere momenten rondom de evaluatie van de gedragscode en de evaluatie van de zonne-visie.

De verzamelde informatie is gebruikt om de Wijchense milieukaart aan te scherpen, waarbij al een aantal gebieden afgevalen zijn. Vervolgens zijn de voorkeuren en wensen die uit de raadpleging naar voren zijn gekomen zijn getoetst op haalbaarheid, en op een onafhankelijke manier in een Multicriteria Analyse (MCA) met elkaar gewogen.

3.2 Uitgangspunten voor Wijchen

De voorliggende visie vindt haar basis in de wetgeving voor de kwaliteit van de leefomgeving. Gemeente Wijchen hanteert de normen voor veiligheid en gezondheid zoals het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) deze voorschrijft. Om rekening te houden met het milieu, hanteert de gemeente als basis de resultaten van het milieuonderzoek van de energieregio GMR. Zo ondervindt het milieu geen overmatige hinder van wind- of zonne-energie. De resultaten van het milieuonderzoek zijn geactualiseerd op nieuwe ontwikkelingen en aangevuld met lokale milieu informatie; zo zijn de Wijchense milieukaarten (afbeeldingen 4.3 en 4.4, bijlage 2) tot stand gekomen. Daarnaast is in de visie de mening van inwoners, bedrijven en stakeholders meegenomen.

3.3 Resultaten raadpleging

Deze visie is opgesteld op basis van input vanuit bewoners, bedrijven en stakeholders. In de raadpleging is, conform het geamendeerde besluit van de gemeenteraad van 1 februari 2024, gezocht naar criteria voor ten minste zeven thema's: goede ruimtelijke ordening (onder de Omgevingswet wordt dit een evenwichtige toedeling van functies aan locaties genoemd), toekomstvastheid, leefomgeving, belastbaarheid van het gebied voor omwonenden, natuur, landschappelijke inpassing en financiële participatie van direct aanwonenden. Deze criteria vinden direct of indirect via de MCA een plaats in deze visie. Uit de raadpleging is gebleken dat bewoners leefbaarheid en belastbaarheid het belangrijkste vinden. Daarnaast roepen ze op om natuur en landschap niet te vergeten. Bewoners moeten geïnformeerd worden en betrokken blijven bij initiatieven. Bedrijven en stakeholders benadrukken het belang van duurzame energie. Lokale afname van energie kan helpen bij problemen met netcongestie. Een samenvatting van de raadpleging is te vinden in bijlage 2.

4. Selectie van gebieden en uitgangspunten voor windparken en zonnevelden

De gemeente Wijchen streeft ernaar dat bij de opwek van duurzame energie de lusten en lasten eerlijk verdeeld worden, de leefbaarheid zo min mogelijk wordt aangetast en de opgewekte energie zoveel mogelijk in de gemeente zelf gebruikt wordt.

In dit hoofdstuk wordt allereerst geschetst in welke gebieden de gemeente de opwekking van grootschalige duurzame energie kansrijk en passend acht (paragraaf 4.1) waarna in paragrafen 4.3 en 4.4 uitgangspunten worden geformuleerd voor grootschalige duurzame energie initiatieven.

4.1 Verkenning gebieden

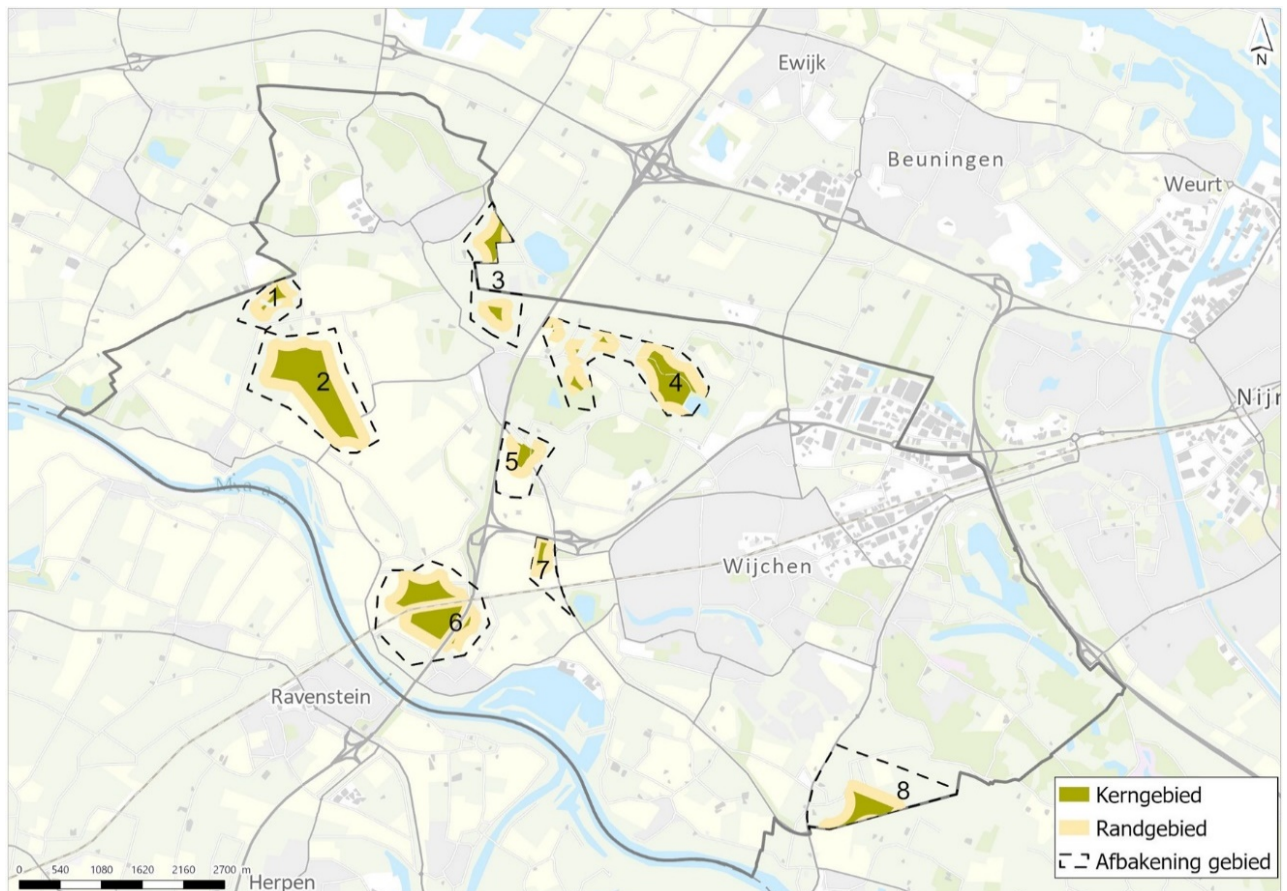
Vanuit de Wijchense milieukaart komen verschillende gebieden in aanmerking voor wind- en zonne-energie. Deze gebieden hebben minder belemmeringen, en minder effecten op het milieu dan andere gebieden. Met behulp van een MCA (zie bijlage 2) zijn deze gebieden met elkaar vergeleken. In de MCA is als gevolg van het geamendeerde besluit van de gemeenteraad van Wijchen op 30 mei 2024 gebruik gemaakt van de Criteriaset 1: opwek bij gebruik en infrastructuur, met toepassing van het amendement, dat een zware wegingsfactor toekende aan de belastbaarheid van gebieden.

Hieruit volgt een beoordeling in de categorieën 'kansrijk', 'minder kansrijk' en 'niet kansrijk'.

De gebieden die onderzocht zijn voor wind- en zonne-energie zijn hetzelfde. Deze gebieden zijn opgenomen op de kaart hieronder.

Overzicht van de gebieden die onderzocht zijn (zie ook: Afbeelding 5.2, bijlage 2)

Uit de MCA komt dat gebieden 2, 4 en 6 kansrijk zijn voor de opwek van grootschalige wind- en zonne-energie. In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de beoordeling van alle gebieden. In hoofdstuk 5 worden aanbevelingen gedaan voor nader onderzoek om de gebieden zo kansrijk mogelijk in te richten.

4.2 Uitgangspunten participatie wind- en zonne-energie

De gemeente Wijchen vindt het belangrijk dat binnen grootschalige energieprojecten ruimschoots aandacht is voor zowel procesparticipatie als financiële participatie. Deze onderwerpen nemen we mee in de tenderleidraad (zie hoofdstuk 5). In de volgende paragrafen gaan verder in op proces- en financiële participatie.

4.2.1 Gedragscode Acceptatie & Participatie Windenergie op Land

Ontwikkelaars van toekomstige windenergieprojecten handelen conform de Gedragscode Acceptatie & Participatie Windenergie op Land (conform het advies uit de evaluatie Gedragscode Windenergie in Wijchen). Deze gedragscode beschrijft richtlijnen ten aanzien van onder andere:

- Het toepassen van de code
- Communicatie
- Procesparticipatie
- Financiële participatie en lokaal eigendom

Ten aanzien van het punt Financiële participatie en lokaal eigendom wordt in de volgende paragraaf een nadere toelichting gegeven.

4.2.2 Financiële participatie en lokaal eigendom

Financiële participatie heeft in praktijk de volgende vormen:

- *Financiële deelneming*
Omwonenden nemen risicodragend deel aan een project, bijvoorbeeld door aandelen, certificaten of obligaties
- *Omgevingsfonds*
Een deel van de opbrengsten komt ten goede aan maatschappelijke doelen in de buurt, zoals een sportclub of wijkvereniging
- *Omwonendenregeling*
Direct omwonenden ontvangen voordeel, bijvoorbeeld in de vorm van verduurzaming van hun woning of korting op groene stroom
- *Gesocialiseerde grondvergoedingen*
Bewoners en grondeigenaren van een zoekgebied bepalen gezamenlijk hoe grondvergoedingen voor de windmolens verdeeld worden. Op deze manier ontstaat een verdeelsleutel, die sociale onrust in een zoekgebied kan verkleinen.

De gemeente Wijchen streeft naar lokaal eigendom, aangevuld met de bovenstaande vormen van financiële participatie.

Lokaal eigendom

Lokaal eigendom gaat over meedoen en zeggenschap voor de lokale omgeving, de verdeling tussen de lusten en de lasten en de verdeling van de revenuen van zonneparken en windmolens. Lokaal Eigendom is daarmee een aanpak die bijdraagt aan de maatschappelijke acceptatie voor de realisatie van zonneparken en windmolens.

Lokaal eigendom betekent ook investeren en (financiële) risico's lopen. Overigens is het niet zo dat dit betekent dat inwoners de totale ontwikkelkosten moeten opbrengen. In de praktijk betekent het vaak dat een inwonercollectief 5 tot 20% van de totale ontwikkelkosten zelf moet investeren en als eigen vermogen moet inbrengen. De rest wordt, net als bij commerciële ontwikkelaars, door externen (veelal banken) gefinancierd. Uiteraard neemt externe financiering het ondernemersrisico voor het inwonercollectief niet weg.

Conform het landelijke klimaatakkoord hanteert de gemeente Wijchen een richtlijn van minimaal 50% (idealerweise 75%) lokaal eigendom van windmolens en zonneparken. Lokale eigenaren kunnen ook lokale bedrijven (+5 jaar gevestigd in de gemeente) zijn, maar een zo'n groot mogelijk aandeel lokaal eigendom bij inwoners weegt de gemeente Wijchen positief mee. In de fase na vaststelling van deze visie stellen we een kader op met uitgangspunten voor Lokaal Eigendom en financiële participatie.

4.2.3 Aanvullende uitgangspunten

In het traject naar de Visie op wind- en zonne-energie werden inwonersbijeenkomsten georganiseerd, een digitale raadpleging verricht en werd met stakeholders gesproken

om criteria op te halen. Maar ook andere suggesties, wensen en zorgen werden met de gemeente gedeeld. Om zoveel mogelijk rekening te houden met deze wensen en zorgen hanteert de gemeente Wijchen bepaalt de gemeente Wijchen uitgangspunten naast de landelijke normen, provinciale beperkingen of ruimtelijke restricties. In de tenderleidraad (zie hoofdstuk 5) nemen wij de manier waarop deze aanvullende uitgangspunten worden toegepast mee in de beoordeling. De aanvullende uitgangspunten zijn opgenomen in bijlage 2.

4.3 Richtlijnen zonne-energie

Als gevolg van ontwikkelingen op het vlak van zonne-energie, zoals beschreven in paragraaf 2.3.1, scherpen we de Wijchense "Visie op zonne-energie" op twee punten aan:

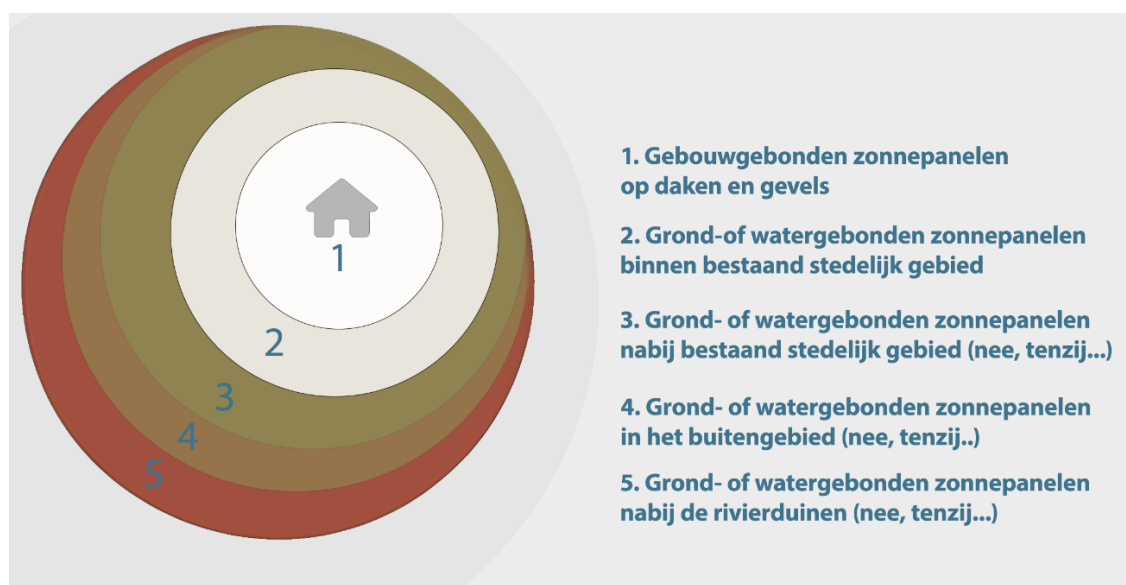
Aanpassingen van de Wijchense Visie op zonne-energie

De Wijchense zonneladder wordt aangepast zodat deze overeenkomt met nieuw provinciaal beleid. Bij de zonneladder scherpen we de trede "Grondgebonden zonnepanelen in het buitengebied" aan van een "ja, mits..." naar een "nee, tenzij". Hiermee kan grootschalige zon in het buitengebied alleen nog gerealiseerd worden als er aan een van de volgende uitzonderingsgronden voldaan wordt:

- Projecten met multifunctioneel ruimtegebruik van natuur- en landbouwgrond met substantiële agrarische functie in de vorm van Agri-PV;
- Projecten op landbouwgronden die op basis van bestuurlijk bindende afspraken in transitie zijn;
- Projecten die betekenisvol bijdragen aan het verminderen van netcongestie of het vergroten van een efficiënt netwerk.
- Projecten die niet op natuur- en landbouwgrond gerealiseerd worden.

De zonneladder uit de NOVI maakt een onderscheid tussen "landbouw- en Natuurgronden"(nee, tenzij) en "onbenutte terreinen"(ja, mits) in landelijk gebied, dit past niet direct in onze Wijchense ladder. Om te voorkomen dat we strenger beleid gaan voeren dan de provincie is de 4^e uitzonderingsregel toegevoegd, welke dit verschil recht zet.

Concreet komt de aangepaste zonneladder er als volgt uit te zien:

Door deze aanpassing voldoen we ook in de toekomst aan provinciaal beleid, wat boven gemeentelijk beleid gaat.

Nieuwe initiatieven

Omdat het RES 1.0 bod van de gemeente Wijchen compleet is, en er vanuit de regio en de netbeheerders een duidelijke vraag is om meer balans in de opwek van duurzame energie te brengen, verwachten wij dat er weinig mogelijkheden voor grootschalige zon op land zijn tot 2030. Om deze redenen neemt de gemeente Wijchen de komende periode geen nieuw initiatief tot de realisatie van grootschalige zonneparken.

Het is ontwikkelaars altijd vrij zelf een principeverzoek voor een zonnepark in te dienen. Een dergelijk initiatief zal beoordeeld worden op basis van de nieuwe zonneladder zoals omschreven in dit document. Een nieuw zonnepark zal afbreuk doen aan onze doelstelling op korte termijn meer balans te krijgen in de opwek van wind en zon. Daarom zal ieder nieuw initiatief hiernaast duidelijk moeten aantonen een meerwaarde te vervullen voor de omgeving, ondanks diens impact op het elektriciteitsnet. Hierbij kan gedacht worden aan congestie verzachtende oplossingen (waarbij juist ruimte op het elektriciteitsnet vrij komt) zoals een combinatie met batterij opslag, levering voor direct gebruik door bedrijven of bewoners of aanvullend op een windpark.

Kader kleine windmolens bij agrarische bedrijven c.q. erfmolens

Kleine windturbines geplaatst op het erf, kunnen bij agrarische bedrijven bijdragen aan de verduurzaming van hun bedrijf. Het tijdelijk omgevingsplan (bestemmingsplan Buitengebied Wijchen) maakt het al mogelijk om kleine windmolens te realiseren tot een tiphoogte van 20 meter.

Vanwege de gemiddelde windsnelheid in Wijchen zouden de windturbines om voldoende economisch rendabel te zijn een hogere tiphoogte moeten hebben dan de 20 meter die op dit moment is toegestaan. Het college is daarom van plan onder voorwaarden medewerking te verlenen aan het plaatsen van kleine windturbines op erven bij agrarische bedrijven met een tiphoogte van maximaal 35 meter. Deze randvoorwaarden beschrijven we hieronder.

- Een initiatief moet voldoen aan de milieuregels in het tijdelijk omgevingsplan (bruidsschat), het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) en het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). Hierin worden onder andere randvoorwaarden gesteld over geluid, externe veiligheid en slagschaduw.
- Het initiatief voldoet aan een evenwichtige toedeling van functies aan activiteiten.
- Een initiatief moet voldoen aan regels met betrekking tot natuur zoals opgenomen in het Bal en Bkl. Dit met name van belang met betrekking tot de gevolgen voor in de omgeving aanwezige flora- en fauna.
- Een initiatief veroorzaakt geen beperkingen voor andere bedrijven en/of woningen in de omgeving.
- Het initiatief veroorzaakt geen onevenredige aantasting van cultuurhistorische waarden.
- Het initiatief voorziet in een goede landschappelijke inpassing van de kleine windturbine.
- De opgewekte elektriciteit moet worden gebruikt door het eigen agrarisch bedrijf. Dit wordt onderbouwd met een reële inschatting van de energiebehoefte van het bedrijf in relatie tot de capaciteit van de te plaatsen windturbine. Het is wel toegestaan om incidenteel reststroom terug te leveren.
- De windturbine moet geplaatst worden binnen een agrarisch bouwvlak.
- De windturbine heeft een maximum tiphoogte van 35 meter, mits goed ruimtelijk inpasbaar.

Kader pilot windwokkels/mini windturbines (verder: windwokkels) binnenstedelijk

Windwokkels in de gebouwde omgeving zijn vanwege de windsnelheid op lage hoogte doorgaans economisch niet rendabel. Toch zijn er inwoners die onafhankelijk van energiebedrijven willen zijn en daarom de wens hebben om een windwokkel te installeren. Weegt deze wens op tegen eventuele overlast voor omwonenden? Hoe ervaren eigenaar en omgeving de windwokkel? Om haar standpunt te bepalen start de gemeente Wijchen een pilot voor windwokkels bij bedrijven op bedrijventerreinen.

De volgende criteria zijn van toepassing op het plaatsen van windwokkels wanneer een initiatief niet is toegestaan binnen het omgevingsplan en er een omgevingsvergunning aangevraagd dient te worden:

- Een grondgebonden windwokkel dient minimaal 2 meter vanaf de erfgrans te worden geplaatst.
- De kleurstelling van de windwokkel is egaal wit, lichtblauw, lichtgroen of donkergroen en niet spiegelen/reflecteren.
- Het cumulatief geluid (dus windwokkel + andere geluidsbronnen, zoals een aanwezige warmtepomp) mag maximaal 40 dB op de gevel van geluidsgevoelige objecten van derden bedragen (norm en meting gelijk aan die voor warmtepompen, conform artikel 4.107 Besluit bouwwerken leefomgeving).
- De bouwhoogte van grondgebonden windwokkels die buiten het bouwvlak worden gerealiseerd mag maximaal 10 meter bedragen.
- Bij windwokkels op dak mag de windwokkel maximaal 2 meter hoog zijn (gemeten vanaf de bovenzijde van het gebouw) of bij gebouwen hoger dan 20 meter maximaal 10% van de bouwhoogte bedragen.

Wij roepen geïnteresseerde bedrijven op zich te melden. In overleg met deze bedrijven en de businesscase die zij presenteren, bepalen wij het maximaal aantal windwokkels dat we toestaan en de looptijd van de pilot. Vervolgens monitoren wij de effecten en bepalen we of/en hoe de pilot een vervolg krijgt.

Kader Zonnepanelen windschermen OER

Het programma Opwek van Energie op Rijksvastgoed (OER) is een samenwerking tussen Rijkswaterstaat, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en het Rijksvastgoedbedrijf, in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

Het programma verkent waar en hoe met steun van de omgeving grootschalig energie kan worden opgewekt op Rijksgronden. Het programma treft de voorbereidingen voor daadwerkelijke realisatie van energieprojecten door ontwikkelaars. Doel van programma OER is om de uitvoering van de Regionale Energie Strategieën (RES) te ondersteunen en meters te maken om de klimaatdoelen te halen.

De gemeente Wijchen spant zich in om de plannen voor de verbreding van de A50 mee te nemen in het OER-programma en zonnepanelen op de geluidsschermen van de A50 te realiseren.

5. Rol van de gemeente

In deze visie worden keuzes gemaakt ten aanzien van zoekgebieden en richtlijnen bepaald voor duurzame opwekprojecten. In het vervolg van het proces naar de ontwikkeling van wind- en zonne-energie kan de gemeente Wijchen op verschillende manieren haar rol pakken:

Een kaderstellende / toetsende rol	Toetsingskader • per project wordt bekeken of het voldoet aan ruimtelijk beleid en duurzaamheidsbeleid • juridische afdwingbaarheid van lokaal eigendom is beperkt
Een maatschappelijke tender uitschrijven	Uitnodigingskader c.q. toetsingsleidraad • gemeente pakt de regie • maximale sturing op randvoorwaarden met toetsingsleidraad • concurrentie tussen projectplannen, het beste project wordt gekozen
Zelf ontwikkelen	Actief grondbeleid en het oprichten van een energiebedrijf nodig • gemeente heeft regie van het begin tot het eind, staatsrechtelijke risico's (petten-problematiek: gemeente zowel vergunningverlener als eigenaar) • verlies onafhankelijke rol overheid (bijv. bij tegenstand project) • ambtelijke organisatie op dit moment niet ingericht op het oprichten van een energiebedrijf • gemeente neemt financiële risico's

De gemeente Wijchen is van mening dat een kaderstellende/toetsende rol onvoldoende regie geeft. Het zelf ontwikkelen achten we op dit moment niet mogelijk.

De gemeente Wijchen kiest ervoor om een maatschappelijke tender uit te schrijven voor de drie kansrijke gebieden (2, 4, en 6), om de volgende redenen:

- Gemeente Wijchen pakt hiermee de regie en laat duidelijk zien aan de provincie dat er een keuze wordt gemaakt voor een gebied dat de gemeente Wijchen zelf het best vindt voor de ontwikkeling van een energieproject.
- De gemeente kan de locatie van andere grote ruimtelijke ontwikkelingen meewegen.
- De gemeente kan een projectvoorstel selecteren en beoordelen op basis van een selectieleidraad, die de gemeente opstelt op basis van deze visie en aanvullende onderzoeken. Aan de hand van de selectieleidraad streven we naar het beste plan. De selectieleidraad legt de spelregels vast en er staan wensen in waarmee initiatieven hun score in de procedure kunnen verhogen.

5.1 Vervolgonderzoek

Met de Visie op wind- en zonne-energie, zet de gemeente Wijchen een belangrijke stap in de Wijchense energietransitie. De gemeenteraad legt de basis voor een gebiedskeuze voor grootschalige opwek, geeft richtlijnen en bepaalt haar rol door te kiezen voor een maatschappelijke tender en schetst het vervolgproces. Daarmee neemt de gemeente Wijchen de regie.

Ten aanzien van het bovenstaande zijn de volgende vervolgonderzoeken nodig:

- Opstellen en vaststellen van het uitvoeringsprogramma LES
- Vervolgonderzoeken naar de kansrijke gebieden
- Onderzoek naar actuele zwaar belastende ruimtelijke ontwikkelingen

5.1.1 Opstellen en vaststellen van het uitvoeringsprogramma LES

Het uitvoeringsprogramma van de LES is een belangrijke onderlegger voor de opgave voor grootschalige opwek voor de periode 2030-2035 en een doorkijk voor de periode daarna.

De huidige LES doelstelling bevat een energiedoelstelling voor 2050. Deze wordt verder gespecificeerd naar periodieke doelstellingen. In paragraaf 1.2 is een grofmazige indicatie gegeven voor opgave voor 2030-2035, maar deze indicatie verdient aanvullend onderzoek. De volgende vragen worden meegenomen: Hoe staat het met andere ontwikkelingen in de energietransitie van de gemeente Wijchen? Zijn er ontwikkelingen in de afstemming binnen de RES-regio en provincie? Zijn er technische ontwikkelingen die van invloed zijn op de energietransitie? Wat zegt het landelijke beleid om de doelstelling voor duurzame opwek/energieneutraliteit van 2050 te halen?

5.1.2 Vervolgonderzoeken gebieden

De gebieden die vanuit de MCA als kansrijk gecategoriseerd zijn, kennen alsnog verschillende effecten. Voor gebieden 2, 4 en 6 worden in onderstaande alinea's aanbevelingen gedaan voor aanvullend vervolgonderzoek, buiten de gangbare of vanuit Wijchens beleid gewenste onderzoeken voor cultuurhistorie, landschappelijke inpassing en biodiversiteit. Ook zijn nog onderzoeken omtrent het laagvlieggebied van Defensie nodig.

Gebied 2

Bij de ontwikkeling van gebied 2 moet rekening gehouden worden met de cultuurhistorische waarden in de nabije omgeving. Deze waarden kunnen aangetast worden.

Ondanks dat het kommenlandschap vanuit landschappelijk oogpunt geschikt wordt genoemd voor windenergie, wordt dit vanuit cultuurhistorisch perspectief anders bekeken. De kommenontginning tussen Bergharen en Batenburg is relatief goed bewaard gebleven, waardoor dit gebied met hoge waarde is aangeduid op de cultuurhistorische waardenkaart¹. Het gebied is niet aangetast door grootschalige ontwikkelingen als infrastructuur en wijziging van de verkaveling; de landschapsstructuur uit het verleden is nog zichtbaar. Openheid is een belangrijk kenmerk van dit gebied. Onderzoek naar opstellingsvarianten kan de impact op zichtlijnen die vanwege de openheid van belang zijn verminderen. Daarnaast moet in een landschappelijk inpassingsplan rekening gehouden worden met de

¹ Raap, 2015. Samen in verscheidenheid; beleidsnota cultuurhistorie voor de gemeenten Beuningen, Wijchen, Heumen en Druten

landschapselementen die behouden moeten blijven. Van de kansrijke gebieden ligt gebied 2 het verst verwijderd van 'gebruik en infrastructuur' waarop de gekozen criteriaset 1 zich richt.

Gebied 4

Bij de ontwikkeling van gebied 4 moet rekening gehouden worden met effecten op natuur. Het gebied ligt in de directe nabijheid van NNN-gebieden met beheertype 'zoete plas' (de Woeziksche Leigraaf), en 'vochtig bos', maar ook in het gebied waar sprake is van het ontwikkelen van nieuwe natuur. In de beleidsplannen rondom de ecologische hoofdstructuur en het groen blauw netwerk wordt de Woeziksche Leigraaf en directe omgeving aangemerkt als belangrijke structuur voor amfibieën². Voor het geschikt maken van het leefgebied als ecologische structuur is verdichting met groen nodig, door bijvoorbeeld de aanleg van natuurvriendelijke oevers. De aanleg van een windpark kan door bemaling voor tijdelijke verdroging van deze natuurgebieden zorgen. Dit kan met een maatregel als bronbemaling verminderd worden. Windparken en zonnevelden hebben, als deze in de nabije omgeving in gebruik zijn, weinig effect op zoetwaterecologie en amfibieën. De realisatie van deze doelen van de groene ontwikkelingszone wordt hiermee niet sterk beïnvloed, en kan mogelijk als meekoppelkans meegenomen worden in de planvorming.

Gebied 6

Bij de ontwikkeling van gebied 6 moet rekening gehouden worden met de belastbaarheid van het gebied. De aanwezige infrastructuur veroorzaakt in de huidige situatie reeds belasting. Door deze belasting staat de leefbaarheid in het gebied onder druk. Investeren in leefbaarheid met een omgevingsfonds dat zich hierop richt, en het tegengaan van overlast door windmolens of zonnevelden kan hier een rol in spelen. Daarnaast liggen de beschermde stadsgezichten van Ravenstein en Batenburg binnen 1,8 km van deze locatie. Onderzoek naar zichtlijnen die van belang zijn voor deze cultuurhistorische waarden kan ondersteunen in het vormgeven van een opstelling die deze stadsgezichten minimaal aantast.

5.1.3 Onderzoek naar actuele zwaar belastende ruimtelijke ontwikkelingen

Bij het bepalen van de definitieve gebiedskeuze worden zwaar belastende ruimtelijke ontwikkelingen meegewogen. Zo is de gemeenteraad geïnformeerd over de plannen die TenneT heeft voor een hoogspanningsstation van circa 26 hectare in de gemeente Wijchen. Hoewel we weten dat TenneT zoekt in de buurt van de reeds aanwezige hoogspanningsleiding vanaf de A50 verder naar het westen, is de plek waar het hoogspanningsstation komt niet bekend. Omdat de komst van het hoogspanningsstation ruimtelijk impact heeft, moet het meegenomen worden in het traject voor het bepalen van zoekgebieden voor wind- en zonne-energie.

We hopen eind 2024 meer duidelijkheid te krijgen over de definitieve locatie van het hoogspanningsstation en de gevolgen hiervan op de zoekgebieden.

Overigens beschouwt de gemeente Wijchen de komst van het hoogspanningsstation als een Wijchense bijdrage aan een stabiel elektriciteitsnet en daarmee aan de energietransitie. De gemeente Wijchen is in gesprek met betrokken provincies, TenneT, EZK en de RES regio op welke manier dit hoogspanningsstation verder gewaardeerd kan worden. Wij zien het hoogspanningsstation en windenergie als

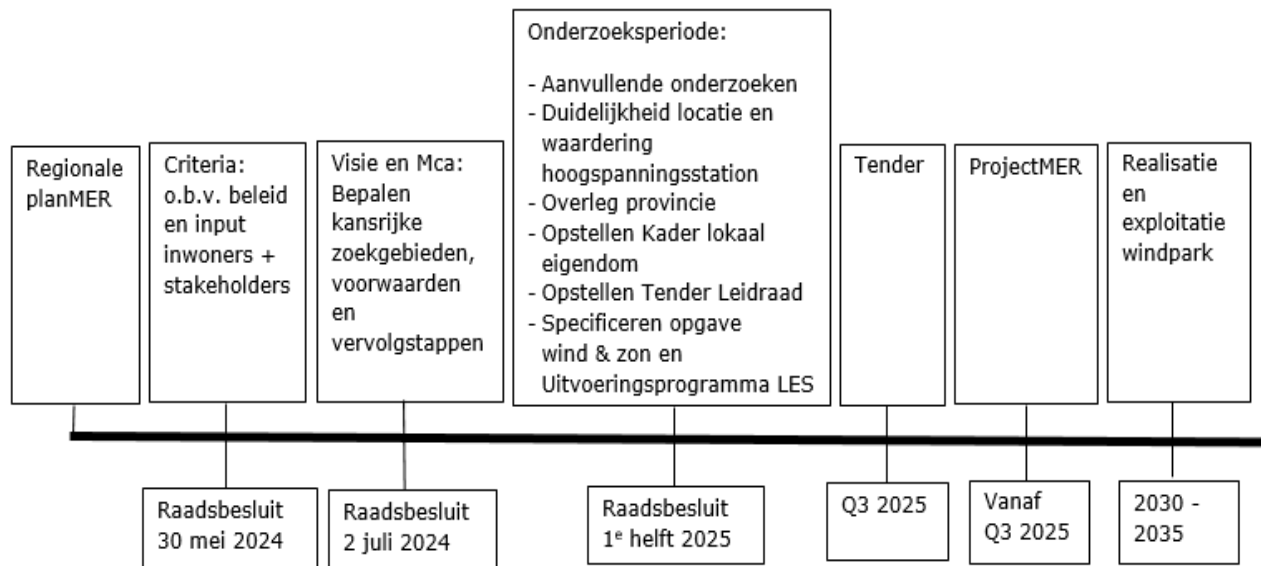
² Gemeente Wijchen, 2020. Beleidsplan natuur en biodiversiteit; Gemeente Wijchen, 2004. Ecologische verbindingszone Heumen-Horssen - werk in uitvoering!

communicerende vaten die beiden voor de gemeente Wijchen en de regio meewegen in de energiedoelstellingen voor de langere termijn.

5.2 Proces/tijdslijn van de visie

Gezien de lange looptijd van grootschalige duurzame opwekprojecten heeft deze beleidsvisie een looptijd tot 2035. In 2030 herijken wij deze visie met als doel om de koers voor de periode 2035-2045 te bepalen.

Het een en ander laten wij zien in de onderstaande tijdslijn:

Gezien de lange looptijd van grootschalige duurzame opwektrajecten heeft deze beleidsvisie een looptijd tot 2035. In 2030 herijken wij deze visie met als doel om de koers voor de periode 2035-2045 te bepalen.

5.3 Proces voor nieuwe initiatieven

Alle nieuwe (en daarmee bedoelen we nog niet formeel ingediende initiatieven) windinitiatieven binnen de kansrijke zoekgebieden houden we aan en verwijzen we naar de uit te schrijven tender. Windinitiatieven buiten de zoekgebieden wijzen we af met verwijzing naar deze visie.

Voor zonne-initiatieven geldt dat het ontwikkelaars vrij is een principeverzoek in te dienen. Een dergelijk initiatief moet passen in deze visie en wordt onder meer beoordeeld op basis van de nieuwe zonneladder, zoals omschreven in dit document.

Omdat we op korte termijn meer balans in de opwek van wind en zon proberen te krijgen, moet ieder nieuw initiatief aantonen meerwaarde te vervullen voor de omgeving ondanks impact op het elektriciteitsnet. Hierbij kan gedacht worden aan congestie verzachtende oplossingen (waarbij juist ruimte op het elektriciteitsnet vrij komt) zoals een combinatie met batterij opslag of aan levering voor direct gebruik door bedrijven of bewoners. Als het zonne-initiatief onderdeel uitmaakt van een windinitiatief verwijzen we naar de uit te schrijven tender, zie de eerste alinea van deze paragraaf.